

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Tractatus sacerdotalis de sacrametis deq diuinis officiis:
et eoru administratioibus**

Nicolaus <de Plove>

Argentine, 1508

[Text]

[urn:nbn:de:bsz:31-306282](#)

partis missæ

52

finitatem allegare ne debitum redat. nisi penitulū viro timeatur. Dicit aut̄ Tho. q̄ accedens ad pregnatā nō sp̄ peccat mortalē. nisi timeat aborsus. Dicit etiam ipse q̄ si tunc vir preter p̄suetudinem et modū a natura institutū quantū ad sitū exigit debitum a iugulo. puta a parte posteriori v̄l ad latus; nō sp̄ est p̄ctū morale sed q̄nq; potest esse sine pctō. di mittere aut p̄ priū vas semp̄ est peccatum mortale et sodomiticum quia hoc est contra naturā coniugij. Hec sanctus thomas.

De expositione missæ.

Dc facite

b in meā cōmemoratiō nem Lu. xxi. de ple. dī. iij. iterat. Quia fīm bīm Tho. in tercia pte summe sue. q. lxxij. ar. iij. mysteriū nostre salutis totū cōprehēdit in sacro eucha ristie. id eo tale sacrī p̄ cerer̄ agi tur cu majori solēnitate. Que q̄ dem solēnitas in missē officio cōsistit. xbi recolit singularis memoria dñicis passionis. iuxta qd̄ ipē itur ad passionē fieri p̄cepit dicens. Hoc facite in meā cōmemoratiō glo. id est i memoriam mortis mee. Et q̄ singlē partes missē inenarrabilē dulcedinē redundat diuinior̄ mysteriōz. designat em̄ gesta facta et opa xp̄i. q̄ opatus est salutē in medio terre et precipue circa mysteriū sue passionis resurrectionis et ascen

sionis. ideo de singul' particulis hui⁹ sacri officij breui intenda mus. Circa qd̄ sciendū q̄ missa dī p̄mo a mittēdo. q̄ angeli ibi mittunt. vt dī Grego. dī p̄se. dī. iij. q̄ si sanguis. Scđo rōne filij qui ibi mittit a deo patre. Tercio rōne nři q̄ mittunt̄ vota nřa ad deū p̄ sacerdotē. vt nobis dī mittat bñdictionē et grāz. Quar to rōne. s. carhecuminoz. q̄ vt dī Hugo antiquitus admittebant̄ v̄sq̄ ad offertorij. et ab offerto rīo foras mittebant̄ Larhecumini aut erāt nouiter credētes non dum baptizati. Haber aut̄ multa nomia illud officiū missē seu sacramentū. Dic̄t em̄ missā p̄pter rōnes p̄dictas. Itē dic̄t eucharistia. ab eu qd̄ est bonū. et char̄ grā. q̄si bona grā. Dic̄t hostia ab hostib; vincendis. q̄ p̄ ea nři hostes vincunt. Immolatio dī fīm Iſi. vi. ethimo. ab i et moles. q̄ in mole. i. in cumulo altar̄ sacrifical. Lōmūniō dī. q̄ esca est oīum fideliū. Juxta illud Omnes de vno pane et de vno calice p̄cipam̄. Dic̄t viatic⁹. q̄ dat in hac via p̄ntis vire ad sustentatiō nem. Dic̄t sacrificiū q̄st sacrū fa cīcs. q̄ mystica p̄ce et secrat. in ps̄ Immola dī sacrificiū laudis et c̄ Dicitur etiā actio fīm Leonē pam. q̄ hic quasi in quodā iudi cō agim̄. Nam locus est ecclīa index de⁹. actor diabol⁹. re⁹ populus. sc̄ientia testi⁹. sacerdos de fensor. Sic dicit Aug⁹. de se in

Vnde dicitur
Euc̄lastia

L

Expositio prime

orōne quadā. Sūme sacerdos. q̄ meiter te r̄ meū pp̄l'm esse vo-
lunti r̄c. Sed o videndū est q̄s
instituit missam. R̄ideo q̄ Pe-
trus Jacobo r̄ Basili⁹ Celarien-
sis eps. De petro d̄r̄ i cronic⁹ q̄
p̄mus antiochie primā missam
celebrauit sub trib⁹ orōnib⁹. vt
dicit Hugo de sancto victoreli-
bro. q̄ de sacramentis. c. viii. De
Jacobo r̄ Basilio habet d̄r̄ se.
dicit q̄. Jacob⁹. Dicit aut̄ Archi-
in dico. c. Jacob⁹. q̄ Jacob⁹ in-
st. nūt dicere secretā. Basili⁹ aut̄
alia addidit. Pro q̄ sciendū q̄
missa quoniam nō cu rato appa-
ratu n̄ cu rata solēnitate diceba-
tur. Primo em ab apl's dicebā-
tur em illa v̄ba i celebrazione mis-
se que dñs dixit. Hoc est em cor-
pus meū. sed postea apl's addid-
erūt dñicam orationem. Erad
huc et. a apl'oz p̄suendo p̄fē-
tas singul⁹ annis sc̄o die vene-
na. excepto q̄ illo die nō p̄secrat.
Postea apostoli v̄l̄ coz successo-
res instituerūt q̄ ep̄stola r̄ euan-
gelii legeret an sacrificiū. Primo
aut̄ legeb af ep̄la. Sed o euange-
lii. Terrio dñica oīo. Quarto
dicebant v̄ba dñi. r̄ tūc offertori
um ichoab af a lectore. qui mos
sabbato sc̄o p̄tēhecoles adhuc
seruatur. Postea v̄o sc̄i pres r̄
apl's illas solēnitates q̄ nū sunt
in missa ad diderūt. vt Alexander
Belasius. Grego. Leo. Lelesti-
nus. Damasus r̄c. Lanonē aut̄
d̄. Greg fuisse cōpositū a q̄dam

scolastico. Ap̄l̄ic tñ ibi m̄ta ad-
diderūt. sicut infra parebit i suis
loc̄ de q̄liber istoz sp̄alit. Ter-
tio videndū est de p̄paratiōe sa-
cerdotis. Et q̄ sacerdos est q̄si
pugil q̄ dimicare h̄z cu diabolo
p̄ delici. pp̄l's in missa. iō armat
se p̄mo orōnib⁹. sc̄o vestib⁹ sa-
cris. tertio cerimōijs debit⁹. Pa-
mo igit d̄r̄ ps. Quā dilecta. Bi-
dixiti. Inclina. Credidi. r̄ Dep-
fundis. Et h̄ q̄ntu ad illos q̄ dv-
cunt officiū romanū. qd Lin⁹ in-
stituit. Dicitur aut̄ isti q̄nq̄ psal-
mib⁹ Inno. ppter trasgressionē
q̄nq̄ sensiu. Eteria q̄ in q̄libet
coz fit cōmemoratio de his que
spectat ad illud sacer̄z r̄ ad remis-
sionē p̄ctōz. In p̄mo d̄r̄ de alta-
rib⁹ altaria t. do. v̄ta. In sc̄od̄
misericordia dei. ibi. Unde nob̄
dñe r̄c. In tertio d̄ orōne. ibi. ve-
met r̄ adorabūt corā te. In q̄rto
d̄ oblatiōe. ibi. calic̄ sa. ac. r̄c. In
q̄rto de finali redēptiōe. ibi. Q̄
ap̄d dñm misericordia r̄c. Sed o sa-
cerdos orat se p̄cēdo pilos r̄
purgādo euulso. p̄ qd designa-
tur cogitationū malaz mūdatio
Terrio lauat manus iuxta illud
Ila. Lanamini r̄ mundi estore.
Quarro iduī sac̄i vestib⁹ Lin⁹
ca qd sciendū q̄ alis iduī ep̄us q̄
simplex sacerdos. Nam eps fm
Johem belerb. p̄mo induit san-
dales v̄l̄ sorulares. qd designat
ocreas pugilloz. Ip̄e em tūc d̄z
pugnare cu diabolo. vñ accipit
sp̄ulalia arma. Alba p̄lorica op̄i

Missa quod
stante apparatu
vñ cu illata
polumitate
dicabatur

partis missæ

53

fur. angulū p. arcu. subcīgulum
p. pharetra. t dī subcīgulū quo
stola ligat. Stola cīcudat collū
qī haita ī hostē vibet. Māni
pulo p. clamat. Lāsula qī clipeo
p. regit. Libro p. gladio vīt. Mi
tra qī galca caput p. regit. Sed
simplex sacerdos pīmo hīz calce
os. līne quibō nullī vīz celebrare
erit qī hīz ex voto p. fessiōnis ince
dere discalciat̄. Bīn. de pa
rātinis Et hoc fecit humanitatē
xpi. quā Johānes baptista cal
ceū appellauit. vīn in signū de
spōsāndis xpi t ecclie incedim⁹
calciati. Et demū sacerdos ponit
humeralē. qd̄ designat velamē
xpi qd̄ habuit cū sibi dicebat ve
lato capite. p. p̄fetisa nobis xpe
Alba signat vestimentū q̄ hero
des illusit xpm. Luc. xii. Lingu
lum fīcar flagellū q̄ celus est cir
ca colunāz. Jōh. xix. Manipul⁹
funē q̄ ligat⁹ fuit Jōh. xviii. Lō
phēderit t ligat̄ iuerit ei. Sto
la fīcat ligamē q̄ ligat⁹ fuit ad co
lunā. Lāsula fīcat purpureū
vestimenti. Ista spūaliter fīcant
fītutes in sacerdote. Na hume
rale fīcat fidē quā apostolus ap
pellat galeā. Eph. vi Alba spem
q̄ totū p. regit. Rom. vii. Spe
salui sumus. Lingulū iusticaz.
Ila. xi. Erit iusticia cīgulū lum
boz er⁹. Manipulus fīcat fort
itudinem cōtra ipedimentū dia
boli. Stola ab vīrogz humero
fīcat prudētiā t exanimā. La
sula q̄ totū operi fīcat charitātē.

Habet ergo sacerdos simplex
sex indumenta. quia habet sex offi
cia. s. baptizare. p. dicare. catheci
zare. ligare. absoluere t p. secrare.
Eps vero habet nouem sc̄z cal
gas. sandalia. succinctorium. mī
tram. dalmaticam. tunicam. cīro
thecas. anulum t baculuz. quia
episcopus habet plura officia
q̄ sacerdos. sc̄z virgines conse
cra. ecclēsias dedicare. clericos
ordinare. synodū celebrare. chris
ma cōficere. vēstes. vasa t alia sa
cra ecclēsie ornamēta cōsegrare t
p. firmare. Consecrationē autē xe
stimentoz predictoz. Stephā
nus iſtituit anno dñi. clvij. De
inde sacerdos accedēt altare di
cit. Aufer a nob̄ dñē cunctas ini
quitates nīras t c. Signando se i fa
cie. p. quod penitōia ipedimenta
a se auferiſſeu remoueri. Tandē
osculat̄ reliqias in medio altaris
dicēs. Oro te dñē p. merita om
nū sanctoz tuoz; t eoz quorū
hic ossa recōdita sunt: vt eoz in
tercessione nobis digneris indul
gere vīniuersa delicta nostra. per
qd̄ petit̄ sacerdoy suffragiūq̄si exte
rit indignus. Deinde osculaſſi
bz dicēs. Dignus sim dñē ac
cipelbz t ap̄re signaſla eius:
qm̄ occidit̄ es p. nobis t redemi
ſtinos deo i sangue tuo. Oscu
lum illud qd̄ facit in medio alta
ris significat iudaicum populū.
Euangelū ſo gentilem q̄ p. euā
gelīū creditit. Unī q̄ ips vīrigz
populo venīt̄ in mundum de

L q

Expositio prime

dit pacē. ideo vtrūq; osculatur.
Q, aut p̄i sacerdos accedit ad
dextrū cornū altaris fecit q; p̄i
xps p̄dicavit iudeis. Deinde gēti
bus. His expeditis videndū ē
de ipo officio. qd h̄z sex partes.
quaz p̄ma vocat p̄paratio et du
rat ad eplaz. Secunda instruc̄o. et
durat ad offertorū Tertia obla
tio: et durat ad p̄fationē Quarta
secreatio. et durat usq; ad orationē
p̄ceptis. Quinta sacri p̄ceptio.
et durat usq; ad p̄munionē. Se
xta ḡrātuactio. et durat usq; ad fi
nem. De prima parte missæ

Quo misa
mariana
is et t̄p̄ p̄
dōt. Venera
t̄p̄ m̄tē dēcūt.

L q̄ popū

lus debet primo venire
cū mentis deuotione ad ecclesiā
ideo missa primo incipitur ab in
troitu. Pro quo sciendū q; olim
missa inchoabat a lectionib; sic
ad huc fir in sabbato pasce et p̄
theocostes. Unū Celestū p̄mis
nationē romanū Anno dñi. cccc.
xxij. instituit vt ab introitu inci
peret. Post que Grego. p̄mis
anno dñi. ccccc. ix. cātuale introi
tum cōpositit. et fecit desideriū
sanctorū patrū q; incarnationem
xpi desiderabat clamantes deuo
te. Emitte agnū dñe domiāto
rem terre ic. Et itez. Utinā dis
rumpetes celos. Per versum at
designat desideriū numerositas
q; diuersi diuersimode clama
bat. Ideo aut ut cōmuniū introi
tus sumit d̄ psalmis. q; olim cā
tabant in p̄incipio missæ. d. psal

mi. sed q; tediousum ppl'o erat. id
Pelagii statuit v̄ solū aliquod de
ipsis lumereſ. si introitus cu ſo ſu
Aliq; m̄ sc̄i habet ſp̄ales introi
tus in suis festis pp̄ reuerentia
eoꝝ. Addit etiā glia p̄i. q; l̄ ſo
lus filiū ſit incarnat⁹. in tota tri
nitas opata est incarnatioꝝ. qd
damascen⁹ papa iſtituit. Ob
mittit m̄ in misa defunctoz. q;
illinon ſunt in ſtatu glies. pene
Simile in dñica paſſionē dñi.
q; tūc nō recolit glia. h̄z p̄fusio in
pſona filii dei facit. Resumitur
aut introit⁹ ideo. q; tā p̄cedētes
q; ſequentes ſc̄i in fide xpi ſunt
cordes. vñ et q; precedebat et q;
ſequens clamabat osanna.
Sciendū aut p̄ sacerdos d̄ p̄i
mo egredi de ſacristia q; introi
tus inchoat. Signat aut egrē
ſus ille xpi egrē ſum de vtero p̄
ginis glieſ. de q; proceſſit tang
ſponſus de thalamo ſuo. Se
cudo p̄plo d̄ venire cū mentis
humilitate. qd designat Kyrie
eleſon. qd etiā Hre. p̄p̄ catare
nonies iſtituit. Et ē greci ſcans
tm ſicut dñe misereſ. Fit aut in
greco vt innuat xpi titul⁹ ſcrip
tuiſſe grece hebrayce et latice. vñ
osanna et ſabaoth hebrayce ſūt
reliq; ſo larina. vt vt oī ſolingu
ſticeat xpi paſſionē. Et fit noni
es vt ad nouē ordinū angelorū
p̄eplationē poſſim⁹ peruenire.
Triplicas aut ad laudē trinitatis
Et recte ſeq̄ post introitū. In
troit⁹ em̄ fecit aduentū xpi in car-